

Õiguskantsler

Aadu Must
kultuurikomisjoni esimees
Riigikogu
kultuurikomisjon@riigikogu.ee

Teie nr
Meie 30.11.2017 nr 7-7/171579/1705511

Tähelepanekud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise eelnõu ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 519 SE kohta

Lugupeetud Aadu Must

Hariduslike erivajadustega laste õppekorralduses on mitmeid puudujääke (vt [uuring](#)). Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse [eelnõu](#) (519 SE) aitab neid puudujääke tasandada. Ometi tekitab eelnõu küsimusi. Mõned neist on samad, millest rääkis Riigikogule juba 2015. aasta augustis põhiharidust puudutavas [ettekandes](#): kas kohalikud omavalitsused ja koolid on valmis neile antud autonoomiat rakendama ning kas riigi järelevalve hariduse üle on ka tegelikult tõhus ja asjakohane.

Järelevalve

Õigused on tegelikult tagatud siis, kui need ei eksisteeri üksnes paberil, vaid neid saab ka kasutada. Kui regulatsioon koosneb valdavalt väga üldise sisuga kaalumismõõtmistest (vt nt eelnõust PGS § 26 täiendamist lõikega 5), muutub lapse ja vanema jaoks väga oluliseks eelkõige see, et toimiks asjakohane ja efektiivne üksikjuhtumite järelevalve. Seepärast on tähtis, et üksikjuhtumite järelevalvet (konkreetselt lapse õppekorralduse järelevalvet) teadvustataks kui olulist tegurit, mis annab lastele ja vanematele kindlustunde, et on koht, kust tõhusat abi saab.

Ehkki juba praegu on koolid ja koolipidajad õppetöö korraldamisel küllaltki autonoomsed, suurendab eelnõu kooli ja koolipidaja otsustusõigust veelgi. Õiguskantsleri ametkonna kogemuse põhjal võib öelda, et vajadus üksikjuhtumite järele valvata on suur. Olukorras, kus koolijuhi/koolipidaja otsustusõigus ehk kaalutusnormide osakaal suureneb, tuleb arvestada veelgi suurema vajadusega lahendada üksikjuhtumeid.

Eelnõuga ei muudeta järelevalve regulatsiooni. Uue lähenemisena on välja toodud, et Haridus- ja Teadusministeerium saab Eesti Hariduse Infosüsteemis esitatud andmeid pidevalt analüüsida ja probleemide ilmnemisel võtta tarvitusele abinõud. Paraku ei nähtu eelnõust ega seletuskirjast, et arvestatakse vajadusega panustada senisest enam üksikjuhtumite järelevalvesse. Seda enam, et niisuguste juhtumite puhul aitab dokumendi- ja registriandmete kontroll harva. Asjaolusid tuleb kohapeal uurida, teha vaatlusi, küsitleda inimesi ja kaasata eksperte. Kõik see nõuab aega ja ressursse. Eelnõu seletuskirjas pole sellele piisavalt tähelepanu pööratud.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Rahastus

Eelnõu järgi ei sõltu haridusliku erivajadusega õpilase õppe rahastus klassi tüübist, suurusest ega õppekavast. Niisugune rahastamine ei arvesta erikoolide/eriklasside ja individuaalõppe vajadusega. Senise kogemuse kohaselt on eriklassid olnud väiksemad kui tavaklassid. Peale selle on õpilasi, kellega tuleb individuaalselt tegelda. On selge, et mida väiksem on klass, seda kulukam on õpe.

Kui raha – mida riik hakkab maksma kõigi tõhustatud või erituge saavate õpilaste eest sõltumata klassi suurusest – ei kata väikeses klassis või individuaalõppel oleva lapse õppekulusid, tuleb koolipidajal edaspidi leida selleks raha oma eelarvest. Senine riigi haridustoetuse kasutamine näitab, et sageli pole linnad ja vallad valmis lisaks riigi toetusele koolidesse piisavalt raha panustama (nt et maksta konkurentsivõimelist palka õpetajatele ja tugispetsialistidele, n-ö [eliitkoolide süvaõppe rahastamine](#)). Seega võib juhtuda, et kõik linnad ja vallad ei suuda seda võimaldada kõigile lastele, kes vajaksid väikest klassi või individuaalõpet.

Transport

Kohalik omavalitsus peab korraldama lapse transpordi või hüvitama transpordikulud, kui haridusliku erivajadusega laps asub õppima teises vallas või linnas (eelnõus sätestatud PGS § 48 lg 3). Kui kool paikneb küll lapse elukohajärgses kohalikus omavalitsuses, ent pole tema elukohajärgne kool (PGS § 10 lg 1 mõttes), siis ei pea kohalik omavalitsus korraldama lapse transporti kooli ega hüvitama tema sõidukulusid.

Haldusreformi tulemusena on tekkinud senisest oluliselt suurema territooriumiga kohalikud omavalitsused. See tähendab, et kui elukohajärgses koolis keerukamate hariduslike erivajadustega õpilasi (nt sügava intellektipuudega lapsi) ei õpetata, võib mõne lapse teekond kooli, milles tema elukohajärgne kohalik omavalitsus on talle õppe korraldanud, kujuneda väga pikaks ja kulukaks.

Eesti Vabariigi haridusseaduse § 7 lg 2 p 8 järgi peavad kohalikud omavalitsused korraldama koolilaste sõidu haridusasutusse ja tagasi. Selle sätte järgi ei pea linn või vald siiski hüvitama laste sõidukulusid. Samuti võib transpordi korraldamise kohustuse lugeda täidetuks, kui kooli saab sõita ühistranspordiga. Isegi juhul, kui lapse kodu ja kooli vahel on hea ja mugav ühistranspordiühendus, ei pruugi haridusliku erivajadusega laps olla suuteline ühissõidukis kooli sõitma. Siin ei pruugi aidata ka sotsiaalhoolekande seaduse § 38 lg 1 järgi korraldatav sotsiaaltransporditeenus, kui Sotsiaalkindlustusamet ei ole transporti vajaval haridusliku erivajadusega lapsel puuet tuvastanud. Lisaks tuleb mõlemal juhul sõidukulud üldjuhul maksta vanematel, mitte vallal või linnal.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Aigi Kivioja 6938428
Aigi.Kivioja@oiguskantsler.ee